

Není čeština jako čeština.

Příprava budoucích učitelů na výuku češtiny jako druhého/cizího jazyka na Katedře českého jazyka a literatury PdF MU

David Kroča, Hana Svobodová

Katedra českého jazyka a literatury na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity (PdF MU) se zaměřuje nejen na přípravu budoucích vyučujících češtiny, ale snaží se rozvíjet i jejich kompetence pro práci s jazykově (i kulturně) heterogenními skupinami, a to jak po stránce pedagogické a didaktické, tak také organizační, sociální a interkulturní.

Katedra nabízí tři prezenční studijní programy. V bakalářském studijním programu *Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání* se zde k 1. 10. 2023 připravovalo na své budoucí povolání 329 studujících. V navazující magisterském studiu lze studovat dva programy: *Učitelství českého jazyka a literatury pro základní školy* (123 studujících) a *Učitelství českého jazyka a literatury pro základní školy a se specializací na žáky s odlišným mateřským jazykem* (32 studujících). Tento program byl akreditován již v roce 2016, první studující nastoupili v akademickém roce 2017/2018. Pro absolventy magisterských učitelských programů češtiny nabízí katedra také program celoživotního vzdělávání, jímž mohou získat kompetence pro práci s žáky s odlišným mateřským jazykem (dále jen OMJ): *Specifika výuky českého jazyka a literatury se zaměřením na žáky s odlišným mateřským jazykem*. Katedra rovněž vypisuje volitelný předmět pro celou univerzitu *Specifika výuky žáků s odlišným mateřským jazykem* a akreditovaný kurz *Úvod do výuky žáků s odlišným mateřským jazykem*.

Pro podporu dalšího vzdělávání budoucích i současných pedagogů je v rámci aktivit katedry třeba zmínit pásmo webinářů na podporu integrace a vzdělávání jedinců s OMJ¹, jehož cílem bylo poskytnout pedagogickým pracovníkům, studentům vysokých škol a dalším zájemcům o tuto tematiku základní vhled do výuky češtiny a rovněž do problematiky začleňování žáků s OMJ do českého vzdělávání. Vytvoře-

---

¹ Pásmo webinářů na podporu integrace a vzdělávání jedinců s OMJ PdF MU [online]. 2022 [cit. 2023-9-20]. Dostupné z: Pásmo webinářů pro podporu integrace a vzdělávání jedinců s OMJ | Pedagogická fakulta MU (muni.cz)

na a realizována byla také různá diskusní setkání², výuková pásma a workshopy³, které stejně jako webináře vznikaly za podpory PdF MU.

Cílem zmiňovaného jedinečného studijního programu *Učitelství českého jazyka a literatury pro základní školy a se specializací na žáky s odlišným mateřským jazykem* je pak vytvořit ucelenou koncepci vzdělávání jedince s OMJ s důrazem na porozumění jazyku v pedagogické komunikaci. U studujících je tak rozvíjena schopnost spolupracovat, kriticky uvažovat a diskutovat nad problematikou jedinců s OMJ a jejich výukou. Posluchači programu se učí pracovat s různými nástroji, s jejichž pomocí si mohou výuku jedinců s OMJ přímo vyzkoušet. V praxi taktéž mohou ověřovat účinnost materiálů, které sami vytvořili. Vlastní zkušenosti studující programu nabývají jak v rámci spolupráce se zahraničními univerzitami, tak i v kurzech češtiny jako druhého jazyka⁴, ve kterých za supervize pedagogů katedry sami aktivně vyučují.

Pro přípravu budoucích pedagogů češtiny a jejich odborný rozvoj je rovněž důležitá zkušenost s postupy ve výuce v zahraničí, proto katedra dlouhodobě podporuje spolupráci se zahraničními univerzitami (Univerzita Greifswald, Univerzita Regensburg, Univerzita Lublaň). Spolupráce s Univerzitou Greifswald přinesla studujícím navazujícího magisterského programu možnost podílet se přímo na výuce posluchačů bohemistiky v Německu. Z této výuky vznikala (a stále vznikají) inspirativní videa⁵. Spolupráce s Univerzitou Regensburg se rozvíjí nejen při tvorbě výukových materiálů, ale i formou odborných exkurzí. Studenti a pedagogové katedry vyjeli do Řezna v roce 2022, a to společně i s několika učiteli z praxe. Během týdenního vzdělávacího pobytu se účastnili workshopů, univerzitních seminářů i pracovních setkání.

Jedním z hmatatelných výstupů přípravy budoucích češtinářů je v rámci projektu *Otevřená výzva 2* vytvořena originální učebnice češtiny jako druhého/cizího jazyka na úrovni A1+ (díl 1) a A2+ (díl 2) s názvem *Cestou necestou*. Učebnici spoluvytvářeli sami studující navazujícího magisterského programu se specializací na žáky s OMJ za odborného vedení členů katedry i odborných konzultantů

---

² Diskusní setkání k tematice výuky žáků s OMJ PdF MU [online]. 2022 [cit. 2023-9-20]. Dostupné z: Diskusní setkání k tematice výuky žáků s OMJ | Pedagogická fakulta MU (muni.cz)

³ Aktivity spojené s podporou výuky a integrace nejen žáků s OMJ PdF MU [online]. 2022 [cit. 2023-9-20]. Dostupné z: Aktivity spojené s podporou výuky a integrace nejen žáků s OMJ | Pedagogická fakulta MU (muni.cz)

⁴ Viz Kurzy češtiny jako druhého jazyka na Pedagogické fakultě MU [online]. 2022 [cit. 2023-9-20]. Dostupné z: Kurzy češtiny jako druhého/cizího jazyka na Pedagogické fakultě MU | Pedagogická fakulta MU (muni.cz)

⁵ Záznam online výuky studujících KČJL a studujících Institutu für Slavistik Univerzita Greifswald viz Výuka na Univerzitě Greifswald [online]. 2023 [cit. 2023-9-20]. Dostupné z: Výuka_Greifswald_sestrih_4K.video5 (muni.cz)

ze spolupracujících univerzit. Cílem projektu bylo připravit uživatelsky přívětivou učebnici především pro náctileté, která před snahou obsáhnout všechny gramatické jevy dané jazykové úrovní dává přednost bezprostředním komunikačním cílům a využívá i prvků běžné mluvy. Důležitým tematickým elementem, který učebnici odlišuje od stávajících učebních textů, je také zaměření na české a moravské reálie, od nichž se odvíjejí přirozené situace i dialogy.

Od roku 2023 je na katedře realizován další projekt v programu Otevřená výzva 3 s názvem *Rozvoj komunikačních kompetencí v jazykově heterogenních třídách*. Záměrem projektu je inovovat přípravu studujících k rozvoji jejich kompetencí pro práci s jazykově (i kulturně) heterogenními skupinami. Mezi výstupy projektu patří úprava studijních plánů a sylabů předmětů, proškolení týmu pedagogů zejména v oblasti nenásilné komunikace, formativního hodnocení a bezpečného prostředí ve výuce. Zdůraznit je třeba vytvoření e-learningu, inovace praxe a spolupráce s dalšími pracovišti včetně zahraničních univerzit.

Obr. 1: Exkurze studentů a pedagogů Katedry českého jazyka a literatury v Řezně

Studující všech uvedených programů na Katedře českého jazyka a literatury PdF MU mají možnost čerpat inspiraci a metodologickou podporu nejen na tradičních přednáškách a seminářích, ale rovněž na mnoha webinářích, konferencích, kulatých stolech a diskusních setkáních. Inovace výuky směřuje rovněž k tomu, aby se studující naučili propojit běžnou výuku češtiny s jazykovou přípravou jedinců s OMJ v heterogenní třídě. Nedílnou součástí všech výše zmíněných inovativních procesů, aktivit a výstupů je rovněž podpora příjemného a motivujícího prostředí. Ta je vnímána jako nezbytný předpoklad pro úspěšné a pozitivní změny, které pak mohou absolventi přenášet i do vlastní pedagogické práce.

Obr. 2: Tvorba učebnice *Cestou necestou* v rámci předmětu *Didaktika českého jazyka pro žáky s OMI*

Autoři

doc. PhDr. David Kroča, Ph.D., e-mail: kroca@ped.muni.cz, Katedra českého jazyka a literatury PdF MU
Působí jako vedoucí katedry. Doktorské studium a habilitační řízení v oboru česká literatura absolvoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Zabývá se teorií literatury, zejména teorií dramatu, genologií a interpretací. V letech 2023-2024 je hlavním řešitelem projektu *Rozvoj komunikačních kompetencí v jazykově heterogenních třídách* (OTVŘ-4115731570), jehož záměrem je posílit a inovovat přípravu budoucích učitelů směrem k rozvoji jejich kompetencí pro práci s jazykově (a kulturně) heterogenními skupinami.

Mgr. Hana Svobodová, Dr. phil., e-mail: svobodova.kcj@ped.muni.cz, Katedra českého jazyka a literatury PdF MU

Působí na katedře jako odborná asistentka. Ve vědecké práci se zaměřuje na vývoj spisovné češtiny, historickou mluvnici, sociolingvistiku, dialektologii a dlouhodobě se věnuje problematice výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka. Působí taktéž jako administrátorka, examinátorka a hodnotitelka Zkoušky z českého jazyka a reálií pro účely udělování státního občanství ČR na ÚJOP UK Praha. V letech 2022–2023 byla hlavní řešitelkou projektu *Otevřená výzva II Jak na žáky s odlišným mateřským jazykem* (projekt OTVŘ-4115701570).